

особливостей зовнішнього вигляду і аргументоване пояснення їх можливих відмінностей. Щоб такі висновки стали доказами, їх потрібно оформити відповідно до встановленого кримінальним процесуальним кодексом порядку.

Також слід враховувати, що люди різного віку по-різному сприймають візуальну інформацію. Молоді люди, як правило, не запам'ятовують ознаки зовнішності (це стосується і місця), сприйняття якої вимагає цілеспрямованої уваги і певного життєвого досвіду. У літніх людей сприйняття являє собою більш цілеспрямовану, точну, логічну послідовність. Тому при отриманні показань та будуванні цілісної картини образу особи потрібно враховувати і дані вікові особливості допитуваного [3, с.39].

Таким чином, встановлення особистості на основі зовнішності ґрунтується на положеннях теорії ідентифікації, які засновані на відносній незмінності і ідентифікуючому значенні зовнішності, їх класифікації з використанням відповідних методів дослідження і тактичних рекомендацій, розроблених вченими-криміналістами. Також можна сказати, що даний напрям криміналістики є досить прогресивним в наш час, адже з розвитком цифрових технологій, з повною глобалізацією мережі Інтернет, знайти та ототожнити особу за зовнішніми ознаками стає все простіше та набагато швидше.

Бібліографічні посилання:

1. Шепитько В.Ю. Криміналістика / Шепитько В.Ю., Коновалов В.О., Журавель В.А. Харків: Право, 2008. 464 с.
2. Салтевський М.В. Криміналістика (у сучасному викладі): підр. М.В. Салтевський. Київ.: Кондор, 2005. 588 с.
3. Мельничок В. Криміналістична характеристика суб'єктивної пам'яті. *Підприємництво, господарство і право*. 2008. № 11. С. 39-43.

Кіяниця Володимир Миколайович,
викладач кафедри кримінального процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПРАВОВІ ПІДСТАВИ ТА УМОВИ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАПОБІЖНОГО ЗАХОДУ ЗАСТАВА НА СТАДІЇ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Виходячи зі змісту норм окремих статей Кримінального процесуального Кодексу України (далі КПК України), одним із запобіжних заходів, які застосовуються у нашій Державі, визначено – застава.

Законодавець дає можливість суддям застосовувати до підозрюваних осіб запобіжні заходи, більш альтернативні ніж тримання під вартою. Так, однією з таких альтернатив є застосування застави. В кримінально-процесуальному розумінні - застава полягає у внесенні коштів у грошовій одиниці України на спеціальний (казначейський) рахунок, визначений в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, з метою забезпечення виконання підозрюваним, обвинуваченим покладених на нього обов'язків, за умови звернення внесених коштів у дохід держави, в разі невиконання обов'язків передбачених ст. 177 КПК України. Більше того, за ч. 3 ст. 183 КПК України суд або слідчий суддя зобов'язані застосувати заставу в разі, коли беруть особу під варту, тобто зобов'язані надати підозрюваному можливість лишитись на свободі, не обмежуючи його волі.

Слідчий суддя, суд при винесенні ухвали про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, враховуючи підстави та обставини, передбачені ст. ст. 177 та 178 КПК України, **має право не визначити розмір застави** у кримінальному провадженні, щодо:

- злочину, вчиненого із застосуванням насильства або погрозою його застосування;
- злочину, який спричинив загибель людини;
- особи, стосовно якої у цьому провадженні вже обирався запобіжний захід у вигляді застави, проте був порушений нею;
- злочинів, передбачених Кримінальним Кодексом України:

*ст. 255 (Створення, керівництво злочинною спільнотою або злочинною організацією, а також участь у ній);

*ст. 255⁻¹ (Встановлення або поширення злочинного впливу);

*ст. 255⁻² (Організація, сприяння у проведенні або участь у злочинному зібранні (сходці));

*ст. 255⁻³ (Звернення за застосуванням злочинного впливу);

*особливо тяжкого злочину у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів [2].

Держава відповідно до Конституції України взяла на себе зобов'язання гарантувати кожному, хто перебуває під її юрисдикцією, права та свободи, визначені в Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. (далі — Конвенція) та Протоколах до неї. Вказана гарантія реалізується шляхом врахування норм Конвенції та практики Європейського суду з прав людини (далі — ЄСПЛ, Європейський суд) в національному правозастосовчому процесі [3].

Однією з найбільш важливих галузей правозастосування є розслідування кримінальних проваджень. Значною мірою рівень забезпечення прав та врахування практики ЄСПЛ в діяльності органів досудового розслідування та судів залежить від правових позицій, які формує найвищий судовий орган в Україні це — Верховний Суд. Адже відповідно до визначених законом повноважень, Верховний Суд не тільки виконує свою основну функцію — здійснення правосуддя, але й покликаний формувати єдину правозастосовчу практику.

Насамперед, варто звернути увагу на постанову Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду України (далі ККС ВС) від 23.05.2018 р. у справі №490/2455/17, якою була скасована ухвала суду апеляційної інстанції. Колегія суддів ККС ВС зазначила, що процесуальним законом передбачено оскарження в апеляційному порядку ухвал слідчого судді про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою. При цьому законодавець не встановив будь-якої заборони на оскарження в апеляційному порядку такої ухвали слідчого судді в частині визначення розміру застави. Тож оскарження альтернативного запобіжного заходу, визначеного поряд з основним в ухвалі слідчого судді, не

може розглядатися як оскарження окремої ухвали слідчого судді, що не підлягає апеляційному оскарженню .

У той же час застава в кримінальному провадженні вважається процесуальним примусом, який застосовується до підозрюваного, обвинуваченого та покладає відповідні зобов'язання не лише на підозрюваного або обвинуваченого, але й на іншу особу (заставаодавця), яка погодилася внести заставу за підозрюваного або обвинуваченого.

Законодавець у частині 2 статті 182 Кримінального процесуального кодексу України визначив, що заставу може вносити як підозрюваний, обвинувачений, так і інша фізична або юридична особа (заставаодавець). Така норма дозволяє використовувати заставу як запобіжний захід та у разі відсутності у підозрюваного чи обвинуваченого матеріальних ресурсів, які можуть бути надані як гарантія його належної поведінки[5]

Ми погоджуємось з думкою Г. М. Куцкіра, і варто додати, що як фізичні, так і юридичні особи, взявши на себе зобов'язання діяти в якості заставаодавців, повинні бути ознайомлені з матеріалами справи, зокрема, в якій особа, за яку здійснюється застава, обгрунтовано підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення; або вперше її переслідують; та з усіма ризиками та відповідальністю, які несе заставаодавець у разі порушення підозрюваним, обвинуваченим умов до застосування запобіжного заходу у вигляді застави.

Розмір застави визначається слідчим суддею, судом з урахуванням обставин кримінального правопорушення, майна та сімейного стану підозрюваного, обвинуваченого, інших даних про його особистість та ризики (приховувати від попереднього – органи судового розслідування та / або суд; знищити, приховати або спотворити будь-які речі чи документи, які мають важливе значення для встановлення обставин кримінального правопорушення; незаконний вплив на жертву, свідка, іншого підозрюваного, обвинуваченого, експерта, спеціаліста в те саме кримінальне провадження; втручатися у кримінальне провадження будь-яким іншим способом; вчинити інше кримінальне правопорушення, в якому підозрюють, обвинувачують). Розмір застави повинен достатньо гарантувати, що

підозрюваний, обвинувачений буде виконувати покладені на нього обов'язки і повинен відповідати фінансовому становищу особи, щодо якої застосовується цей запобіжний захід.

Надання права слідчому судді при прийнятті рішення про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою не визначати розмір застави у кримінальному провадженні за тяжке або особливо тяжке корупційне правопорушення частково суперечить статті 29 Конституції України, яка визначає, що цей захід може бути тимчасово застосований без рішення суду лише «у разі нагальної необхідності запобігти злочиніві чи його перепинити», а також становить дискримінацію (на підставах, визначених у статті 1 Закону України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні»). Оскільки стосовно осіб, яких підозрюють або звинувачують у скоєнні інших злочинів однакового ступеня тяжкості або навіть тих, які за своїм ступенем є великими, слідчому судді такі права не надаються..

Предмет застави може бути тільки у грошовій валюті України. Інші матеріальні цінності, майно або нерухомість не можуть бути передані в заставу. Не можуть бути передані в заставу грошові кошти, залучені або вилучені в якості речових доказів до матеріалів кримінальної справи.

Закон визначає сукупність обставин та критеріїв, якими слід керуватися при визначенні розміру застави в кожному конкретному випадку. Такими обставинами є всі обставини вчиненого кримінального правопорушення, майновий та сімейний стан підозрюваного, обвинуваченого, характер ризиків, передбачених у ст. 177 КПК України [2].

Межі розміру застави залежать від установленого Кримінальним Кодексом України тяжкості злочину (ст. 12), у вчиненні якого особа підозрюється, обвинувачується. Утім, розмір застави може бути й більшим.

Наслідками невиконання підозрюваним, обвинуваченим чи заставодавцем обов'язків, покладених на них під час обрання застави як запобіжного заходу є звернення грошових коштів у дохід держави (зараховуються до спеціального фонду Державного бюджету України). У разі звернення застави в дохід держави

до підозрюваного, обвинуваченого застосовується або інший, більш суворий запобіжний захід, або застава вже в більшому розмірі (ч. 10 ст. 182 КПК України). За загальним правилом застава, що не була звернена в дохід держави, повертається підозрюваному, обвинуваченому, заставодавцю після припинення дії цього запобіжного заходу.

Згідно з ч. 2 ст. 182 КПК України застава може вноситися як особисто підозрюваним, обвинуваченим, так й іншими фізичними та юридичними особами. У теорії кримінального процесуального права за суб'єктним складом виділяють такі види застави:

- особиста, якщо її вносять безпосередньо підозрюваний, обвинувачений;
- неособиста, якщо таку вносять інші фізичні чи юридичні особи;
- частково особиста (змішана) – якщо заставу вносять у певних частках обвинувачений разом з іншими фізичними чи юридичними особами. Проте, як свідчить судова практика, особисте внесення застави підозрюваним, обвинуваченим здійснюється у поодиноких випадках

Заставодавцем у кримінальному провадженні повинна бути дієздатна особа.

Бібліографічні посилання:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України. Дана оновлення 16.12.2020. URL: https://ips.ligazakon.net/document/mus31252?an=6&ed=2018_12_10 (дата звернення: 01.02.2021);

2. Кримінальний кодекс України. Дана оновлення 04.12.2021 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 01.02.2021);

3. Судова практика Касаційного кримінального суду та Великої Палати Верховного Суду. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/kriminalne-pravo-ta-proces/zahist-konvenciynih-prav-u-kriminalnomu-provadjhenni.html> (дата звернення: 02.02.2021);

4. Конвенція про захист прав і основних свобод людини (Рим, 4.XI.1950) ратифікована 17.07.1997. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004/ed19900101. (дата звернення: 02.02.2021);

URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>. (дата звернення: 02.02.2021);

Костюк Юлія Андріївна,
курсант II курсу факультету підготовки
фахівців для підрозділів стратегічних розслідувань
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
науковий керівник: **Кіяниця Володимир Миколайович,**
викладач кафедри кримінального процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЗРАЗКОВІ ТА ТИПОВІ СПРАВИ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ

В основу механізму зразкових та типових справ в адміністративному судочинстві ліг інститут пілотних рішень, які виносить Європейський суд з прав людини. З часу прийняття першого пілотного рішення, застосування даного інструменту було направлено у першу чергу на зменшення навантаження на суди та суддів. За своєю сутністю, пілотні рішення Європейського суду з прав людини являють собою вказівки державним органам на існування системної проблеми, яка стосується великої кількості осіб, та рекомендації щодо усунення виявлених порушень. Шляхом впровадження інституту пілотних рішень було вирішено одразу дві задачі: по-перше, було впроваджено інститут, спрямований на вирішення багаторазово повторюваних проблем; по-друге, даний механізм сприяв вирішенню справ, що впливають з стійкого, системного функціонування адміністративних і правозастосовних органів правової системи держави. Як відзначається у науковій літературі, така процедура була впроваджена у багатьох судових системах Європи: в Угорщині, Португалії, Франції, Італії, Австрії, Словенії, Литві. В той самий час, існує практика, коли європейські країни відмовились від впровадження таких процедур, наприклад законодавці Латвії аргументували свою незгоду з даним нововведенням можливими запереченнями учасників процесу проти визначення справи як типової для постанови зразкового